Sygnatura akt XII 1 C 627/24

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 20 lutego 2025 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny sekcja ds. o roszczenia związane z umowami bankowymi denominowanymi/indeksowanymi do walut obcych w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia (del.) Kajetan Kosterkiewicz

Protokolant: starszy protokolant sądowy Natalia Dykier

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 lutego 2025 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa

przeciwko **Raiffeisen Bank International AG (spółce akcyjnej) Oddział w Polsce**

o **ustalenie i zapłatę**

1. ustala nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny zawarty pomiędzy powodami a EFG Eurobank Ergasias S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce o z dnia 16.05.2008 r.;
2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 331.451,13 zł (trzysta trzydzieści jeden tysięcy czterysta pięćdziesiąt jeden złotych 13 groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 lutego 2024 r. do dnia zapłaty;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów 11.817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

sędzia (del.) Kajetan Kosterkiewicz

U Z A S A D N I E N I E

Stanowiska stron:

Strona powodowa w pozwie skierowanym przeciwko Raiffeisen Bank International AG (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce domagała się ustalenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny o zawartego z poprzednikiem prawnym powoda – EFG Eurobank Ergasis S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce oraz zasądzenia wpłaconych na rzecz banku kwot jako zwrotu nienależnego świadczenia w wysokości 331.451,13 zł wraz z ustawowymi odsetkami a także o zasądzenie kosztów postępowania W pozwie podniesiono m.in., że sporna umowa zawiera abuzywne klauzule przeliczeniowe niedozwolone i bezskuteczne w stosunku do konsumenta, po których usunięciu których umowa nie może dalej wiązać stron. W konsekwencji bank jest zobowiązany do zwrotu wszystkich sum, które strona powodowa świadczyła na poczet umowy.

Pozwany bank wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania. W odpowiedzi na pozew podniesiono m.in., że decydując się na kredyt powiązany z kursem CHF każdy kredytobiorca był w pełni świadomy ryzyka kursowego, a stosowanie tabel kursowych w umowach było powszechną praktyką. Zdaniem pozwanego postanowienia umowne są zgodne z prawem i nie naruszają przepisów prawa ani zasad współżycia społecznego. Sporne klauzule przeliczeniowe były indywidualnie uzgadniane, są zgodne z dobrymi obyczajami i nie naruszają interesów konsumentów.

Ustalenia faktów:

W dniu 16.05.2008 r. zawarli z EFG Eurobank Ergasis S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych na kwotę kapitału przekazanego kredytobiorcom 346.000 zł. Kwota kredytu miała zostać i ostatecznie została przeznaczona na własne cele mieszkaniowe kredytobiorców niezwiązane z działalnością gospodarczą. Kontrakt zawarto na wzorcu umowy sporządzonym przez bank.

Przyznawanie kredytu odbywało się na podstawie standardowej procedury. We wniosku wskazano oczekiwaną kwotę kredytu w PLN, jako walutę kredytu CHF oraz wnioskowano o rozłożenie spłaty na wieloletnie raty. Procedura ubiegania się o kredyt – poprzedzająca także zawarcie umowy kwestionowanej w niniejszej sprawie - obejmowała podpisanie oświadczenia wnioskodawcy potwierdzającego uzyskanie ogólnego pouczenia o ryzyku kursowym. Potencjalny kredytobiorca mógł negocjować niektóre parametry umowy, jak np. możliwość wcześniejszej spłaty kredytu. Kredytobiorcy znajdowali się tez pod presją czasu, nie dano im możliwości swobodnego zapoznania się z treścią umowy, okazanie umowy odbyło się tuż przed jej podpisaniem.

Umowa łącząca strony zawierała następujące zapisy:

§ 2 ust. 1 „Bank zobowiązany jest oddać do dyspozycji Kredytobiorcy kwotę w wysokości (...) zł (słownie: .....). Kredyt jest indeksowany do waluty obcej CHF.

§ 7 ust. 4 „W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególny transz. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone jest w walucie obcej i obliczane jest według stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane jest według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz. Aktualnie saldo zadłużenia w walucie kredytu Kredytobiorca otrzymuje listowanie w przypadku postanowień § 11."

§ 9 ust. 2 „W przypadku kredytów do waluty indeksowanych do waluty obcej: 1) raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, o którym mowa w ust. 1, według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu; 2) jeżeli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosuje się kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty kredytu."

§ 13 ust. 7 „W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wcześniejsza spłata dokonywana jest w oparciu o kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku w momencie realizacji dyspozycji."

Do dnia wniesienia pozwu, powodowie zapłacili na rzecz banku następujące kwoty:

- 328.337,13 zł - tytułem rat kapitałowo-odsetkowych;
- 3.114 zł – tytułem prowizji.

Dowody i ich ocena:

Powyższe fakty Sąd Rejonowy ustalił na podstawie następujących dowodów:

k. 72-74 – umowa kredytu;
k. 160-104 – regulamin kredytu
k. 76-83, 85-91 – historia spłat;
k. 152 – 156 – wniosek o kredyt;
k. 213-214 – zeznania powodów.

Zgodność z oryginałem przedłożonych do akt odpisów została potwierdzona przez reprezentujących strony zawodowych pełnomocników, stosownie do treści art. 129 § 3 kpc, ich prawdziwość nie była dla Sądu wątpliwa. Uznano, że złożone do akt kserokopie dokumentów potwierdzają istnienie oryginałów o tożsamej treści, czego strony nie kwestionowały, nie było też podstaw by podważać tą okoliczność z urzędu.

Sąd w trybie art. 235^2 § 1 pkt 3 i 5 pominął dowód z opinii biegłego sądowego, bowiem nie był on przydany dla rozstrzygnięcia sprawy i zmierzałby tylko do przedłużenia postępowania; wobec stwierdzonej bezskuteczności zapisów umownych jego przeprowadzenie nie było konieczne. Kwestia faktycznego sposobu ustalania tabeli kursów wobec umownej możliwości

dowolnego kształtowania tego kursu nie miała znaczenia, zaś sposób finansowania kredytów indeksowanych przez bank nie stanowi przedmiotu postępowania. Z kolei wyliczenia których miałby dokonać biegły potrzebne dla rozstrzygnięcia sprawy w poniższym kształcie nie wymagają wiedzy specjalnej i mogły zostać przeprowadzone przez Sąd.

Znaczną część zebranych w sprawie dokumentów należało uznać za nieistotne dla sprawy względnie pozbawione mocy dowodowej. Dowody z artykułów prasowych i fachowych oraz stanowiska rozmaitych osób i instytucji nie były przydatne dla stwierdzenia okoliczności faktycznych istotnych dla niniejszej sprawy, zaś przeprowadzenie prawnej oceny umowy zastrzeżone jest dla Sądu. Zaoferowane przez strony dowody wskazują z jednej strony na istnienie różnych ocen prawnych kredytu, jak i na szerokie tło ekonomiczne kredytów indeksowanych. Jednakże na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa przytaczanie tych poglądów było zbędne.

Rozważania prawne:

Nie było w sprawie sporne, że powoda i pozwanego łączyła umowa kredytu uregulowana w art. 69 ust 1 ustawy prawo bankowe. Przepis ten stanowi, że przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest umowa kredytu indeksowanego, w której przeliczenia walut następują na podstawie kursów kupna i sprzedaży z tabeli kursowej banku. Problematyka tego rodzaju kredytów powiązanych z kursem walut obcych znalazła już szerokie odzwierciedlenie w orzecznictwie sądów powszechnych, Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i obecnie można mówić o utrwalonej linii orzeczniczej w tym przedmiocie. Przydatności wykładni przepisów dyrektywy 93/13 dokonanej w tym orzecznictwie (odnoszącym się do warunków dotyczących różnicy kursowej lub ryzyka kursowego) nie można wykluczyć z tego tylko powodu, że specyfika konstrukcji umownej rozpatrywanej niniejszej sprawie nie jest we wszystkich aspektach identyczna ze specyfiką umów rozpatrywanych w postępowaniach, na gruncie których to orzecznictwo się ukształtowało, albo że odnośnych warunków nie sformułowano w taki sam sposób jak warunki rozpatrywane w tamtych sprawach (por. postanowienie TSUE z 30 maja 2024 r. C-325/23, pkt 49). Wzorzec umowny stosowany przez pozwany bank był już wielokrotnie przedmiotem analizy Sądu Najwyższego. Dlatego w ocenie Sądu Okręgowego zarzuty pozwanego stanowią nieudaną próbę polemiki z tą linią orzecznictwa i odwołują się do argumentów już rozważonych we wcześniejszych orzeczeniach. Liczba postanowień odmawiających przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania wskazuje, że te argumenty nie będą już badane przez Sąd Najwyższy po raz kolejny.

Sąd zauważa, że w uzasadnieniu wyroku nie ma potrzeby i nie ma obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony - o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Dopuszczalne – a w świetle brzmienia art. 327^1 § 2 kpc wręcz konieczne - jest rozprawienie się z poszczególnymi zarzutami poprzez zaprezentowanie odmiennego zapatrywania w kwestii faktów lub prawa nie pozostawiające przestrzeni dla racjonalnej obrony pozostałych zarzutów, które – przy uwzględnieniu koncepcji sądu – stają się wówczas bezprzedmiotowe (por. wyrok SN z 29 października 1998 r. oraz wyrok ETPCZ z 21 lipca 2015 r. w sprawie *Deryan przeciwko Turcji* 41721/04, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 r., VI ACa 1651/15). Dlatego też stosownie do wymogów powołanego przepisu niniejsze uzasadnienie sporządzono w sposób możliwie zwięzły, dostosowany do powtarzalnego charakteru sprawy i pism procesowych stron.

Sporna umowa nie jest dotknięta nieważnością bezwzględną (art. 58 k.c.). Dopuszczalność zawierania umów kredytu powiązanych z kursem waluty obcej jest od dawna przyjmowana w orzecznictwie a problem zbiegu art. 353^1 k.c. z art. 385^1 § 1 k.c. został już

stanowczo rozstrzygnięty. Postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu - jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu – są sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta (por. SN w wyrokach z dnia: 27 maja 2022 r. II CSKP 377/22, 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, uchw. SN z dnia 28 kwietnia 2022 r. III CZP 40/22).

Stanowisko strony powodowej jest uzasadnione w części odwołującej się do nieważności umowy kredytu na skutek usunięcia z niej opisanych wyżej abuzywnych klauzul odwołujących się do kursów kupna i sprzedaży z tabeli banku. Zgodnie z art. 385^1 § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

W świetle art. 22^1 k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Rozważana w niniejszej sprawie umowa kredytu została niewątpliwie zawarta przez przedsiębiorcę – bank. Z racji braku prowadzenia działalności gospodarczej przez stronę powodową i związania z tą działalnością powołanego kredytu, **status konsumenta nie był kwestionowany i nie budził wątpliwości Sądu.**

W zakresie uznania określonego postanowienia umownego jako nieuzgodnione indywidualnie, należy zbadać, czy konsument miał na treść danego postanowienia rzeczywisty wpływ. Dokonanie przez konsumenta wyboru pomiędzy różnego rodzaju umowami oferowanymi przez bank nie stanowi formy indywidualnego uzgodnienia postanowień umownych. Dla stwierdzenia rzeczywistego wpływu konsumenta na treść postanowień umownych nie wystarczy wykazanie, że konsument dowiedział się o treści klauzuli w odpowiednim czasie. Konieczne jest udowodnienie wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego, chyba że zostało ono sformułowane przez konsumenta i włączone do umowy na jego żądanie (por. wyrok SN z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, postanowienie SN z dnia 6 marca 2019 r., I CSK 462/18). W realiach sprawy niniejszej – podobnie jak w innych sprawach dotyczących umów kredytowych – taka sytuacja nie została wykazana przez pozwanego.

Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych postanowień umownych wynika już z samego sposobu zawarcia umowy kredytowej – opartego o treść stosowanego przez bank wniosku kredytowego, wzorca umowy dosłownie powielającego regulamin produktu przygotowany wyłącznie przez bank oraz gotowego oświadczenia o ryzyku. Taki sposób zawierania umowy w zasadzie wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstającego stosunku prawnego - poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości marży banku wpływającej na ostateczne oprocentowanie czy pobranej prowizji. Dla wyłączenia kontroli pod kątem ewentualnej abuzywności wpływ konsumenta musi mieć charakter realny, rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Nie stanowi indywidualnego uzgodnienia dokonanie wyboru przez konsumenta jednego z rodzaju umowy przedstawionej przez przedsiębiorcę. Sama decyzja co do zawarcia umowy zawierającej klauzule przeliczeniowe (którą niewątpliwie podejmował przyszły kredytobiorca) nie oznacza automatycznie, że zostały z nim one uzgodnione indywidualnie. Wybór waluty CHF (już na etapie składania wniosku) jako stanowiącej podstawę przeliczeń nie stanowi indywidualnego uzgodnienia umowy w zakresie tego rodzaju postanowienia. Zgodnie z art. 3 ust. 2 zd. 2 Dyrektywy 93/13 fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególny warunek były

negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. **Sporne klauzule jako wcześniej przygotowany element wzorca umownego nie mogły zostać indywidualnie uzgodnione.** Kredytobiorca mógł wybrać jedynie walutę, w której kredyt był rozliczany, co wiązało się zarazem z wyborem wskaźnika określającego stopę procentową.

W orzecznictwie dotyczącym umów kredytowych, które powstawało na kanwie rozmaitych wzorców umownych, wskazuje się na konieczność wyróżnienia w klauzulach przeliczeniowych postanowienia dotyczące kryteriów przeliczania waluty krajowej na walutę obcą (klauzule kursowe, spreadowe) od postanowień obciążających konsumenta negatywnymi następstwami deprecjacji waluty krajowej (klauzule ryzyka walutowego). W najczęściej spotykanym modelu kredytu opartym o kurs kupna i sprzedaży waluty wynikający z tabeli kursowej banku klauzule te są ze sobą ściśle powiązane. Klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczenia i wynikającej z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe (por. wyrok SN z dnia 20 lutego 2023 r. II CSKP 809/22 i powołane tam orzecznictwo). Klauzule kształtujące mechanizm odniesienia do waluty obcej jako całość określają główne świadczenia stron, ponieważ odnoszą się bezpośrednio do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu bankowego, a zatem do oddania i zwrotu sumy kredytowej, której wysokość wprost kształtują (por. wyrok SN z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, oraz powołane tam orzecznictwo TSUE i SN). Jednak postanowień odwołujących się do kursów kupna i sprzedaży i dających możliwość wykorzystania przez bank asymetrii istniejącej pomiędzy różnymi kursami wymiany, jakie mogą zostać zastosowane na potrzeby wykonania umowy, nie sposób automatycznie uznać za określające główne świadczenia w ramach umowy kredytu, które z tego względu ją charakteryzują (por. postanowienie TSUE z 30 maja 2024 r., C-325/23, pkt 54 i powołany tam wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, pkt 49–51). Zatem **rozważane postanowienia nakazujące stosowanie kursu kupna i sprzedaży z tabeli banku nie określają głównych świadczeń stron, co czyni zbędnym badanie ich przejrzystości w zakresie przenoszonego ryzyka kursowego.**

Postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć przede wszystkim pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które, w braku odmiennej umowy, wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta, praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 roku, II CSKP 464/22 i powołane tam orzecznictwo).

Postanowienia umowne uprawniające bank do jednostronnego ustalania kursów walut poprzez odesłanie do tabeli kursowej są nietransparentne, pozwalają bowiem bankowi na arbitralne kształtowanie kursów walut, a tym samym zapewniają mu swobodę decyzyjną odnośnie do wysokości kosztów kredytu obciążających konsumenta (por. wyrok SN z dnia 20 lutego 2023 r. II CSKP 809/22). Zgodnie z zasadą dobrych obyczajów koszty wynikające z zawartej z konsumentem umowy, powinny być możliwe do przewidzenia. Jest tak także wtedy, gdy swoboda banku w ustaleniu wysokości kursu jest w jakiś sposób ograniczona, przez wprowadzenie pewnych elementów obiektywnych przy jego określaniu, jeżeli nie precyzuje ona wszystkich czynników ustalanych przez bank w celu oznaczenia kursu wymiany. Treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej powinna umożliwić konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany

waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę, a tym samym – wielkości jego korzyści (por. wyrok TSUE z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, pkt 53). Tymczasem jednostronne ustalenie kursu stosowanego przy przeliczeniach podczas wypłaty lub spłaty – jak w sprawie niniejszej - pozwalało także pozwanemu kształtować swobodnie wysokość marży kursowej (spreadu walutowego), co stanowiło dla niego dodatkową korzyść (por. wyrok SN z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, oraz powołane tam orzecznictwo SN i TSUE).

Klauzula odwołująca się do tabeli kursowej banku, a przez to pozwalająca na pełną swobodę decyzyjną banku przy kształtowaniu kursu waluty obcej jest klauzulą niedozwoloną, kształtując prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Takie klauzule uzależniają rozmiar świadczenia banku przy wypłacie kredytu oraz rozmiar świadczenia konsumenta przy jego spłacie od swobodnej, jednostronnej i nietransparentnej decyzji banku, obarczając kredytobiorcę nieprzewidywalnym, praktycznie nieograniczonym ryzykiem (wyrok SN z 26 kwietnia 2024r., II CSKP 150/24). Sąd okręgowy w pełni podziela ten pogląd, który jest obecnie jednolicie przyjmowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zasługującym już w pełni na miano ugruntowanego (por. postanowienie SN z 13 października 2023 r. I CSK 3281/23 oraz powołane tam liczne orzecznictwo).

Zgodnie z art. 385^1 § 2 k.c. jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Przepis ten nawiązuje do art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym umowa po uznaniu za niewiążące nieuczciwych warunków obowiązuje strony w pozostałej części, jeśli jest to możliwe po ich wyłączeniu. W przypadku umowy kredytu wyłączenie rozważanych klauzul jako abuzywnych i zarazem określających główne świadczenia stron powoduje upadek tej umowy ze skutkiem *ex tunc*, gdyż pominiętych postanowień umownych nie da się zastąpić innymi (por. wyrok SN z dnia 31 stycznia 2023 r. II CSKP 941/22). Wyeliminowanie z umowy postanowień odsyłających do tabeli kursowej banku prowadzi do niemożliwości określenia kursu, po jakim ma zostać dokonane przeliczenie, a przez to – do usunięcia z umowy całej klauzuli przeliczeniowej, a więc i do zniweczenia warunku ryzyka kursowego (por. wyrok TSUE z 3 października 2019 r. C-260/18). Tak daleko idące przekształcenie umowy prowadzi do wniosku, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że **po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością** (por. wyrok SN z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22).

Uzupełnienie powstałej w ten sposób luki w umowie innym sposobem określenia kursu waluty jest możliwe wyjątkowo i tylko w razie jednoczesnego stwierdzenia, że po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać (o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego), że całkowity upadek umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu oraz gdy istnieje przepis dyspozytywny albo przepis mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, który mógłby zastąpić wyłączone niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy (z korzyścią dla konsumenta) (por. postanowienie SN z dnia 14 grudnia 2023 r., II CSK 6233/22). Jednakże Sąd Najwyższy wypowiadał się już wielokrotnie w przedmiocie niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 Prawa wekslowego albo art. 358 § 2 k.c. (por. wyroki SN z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22 oraz tam przywoływane orzecznictwo). **W konsekwencji należy uznać, że już sama abuzywność klauzul odsyłających do kursów kupna i sprzedaży z tabeli banku prowadzi do nieważności umowy.**

W ocenie Sądu Okręgowego **nie ma znaczenia, że konsekwencje finansowe spowodowane uwzględnieniem różnicy kursowej są niższe od pozostałych zobowiązań**

finansowych ciążących na konsumentach na podstawie umowy, w szczególności wynikających z obciążenia ryzykiem kursowym. Badanie abuzywności nie może sprowadzać się do oceny ekonomicznej o charakterze ilościowym, dokonywanej w oparciu o porównanie z jednej strony całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy, a z drugiej strony kosztów, które zgodnie z badanym warunkiem obciążają konsumenta. Znacząca nierównowaga może bowiem wynikać z samego faktu wystarczająco poważnego naruszenia sytuacji prawnej, w której znalazł się konsument, poprzez nałożenie na niego dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują przepisy prawa (por. postanowienie TSUE z 30 maja 2024 r., C-325/23, pkt 69 i 71).

Sąd zauważą także, że powodowie zawierali kredyt jako osoby fizyczne, nie jako przedsiębiorcy, rat kredytu nie rozliczali w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, przez szereg lat nie była tam też zarejestrowana działalność gospodarcza co zmieniło się dopiero w 2024 roku. W stosunku do powodów zastosowanie ma zatem wymieniony wyżej pakiet norm chroniących konsumenta.

Roszczenie o ustalenie:

Wobec uznania umowy za nieważną, żądanie ustalenia zasługiwało na uwzględnienie. Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Jak wskazuje Sąd Najwyższy (por. wyrok z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, i powołane tam wcześniejsze orzecznictwo) w sprawach kredytowych pojęcie to należy postrzegać elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni tego pojęcia, szeroko pojmowanego dostępu do sądów oraz konkretnych okoliczności sprawy. Powód zachowuje interes prawny w zgłoszeniu powództwa o ustalenie nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego, jeżeli mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego ze stosunku tego wynikają inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o zapłatę nie jest możliwe lub aktualne. W takich stanach faktycznych jedynie powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego może w pełny sposób zaspokoić interes prawny powoda, zapobiec potencjalnym sporom między stronami na przyszłość, a zatem w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną związaną ze spornym stosunkiem prawnym. Takie stanowisko w nawiązaniu do prawa europejskiego potwierdził wyrok TSUE z dnia 23 listopada 2023 r. C-321/22. Taka sytuacja występuje w sprawie niniejszej: kredyt nie został dotąd spłacony w całości, dlatego już z tej przyczyny nie można twierdzić, że spór między stronami może być rozstrzygnięty przez wniesienie powództwa o świadczenie. Dopiero ustalenie nieważności umowy (nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy) ze skutkami określonymi w art. 365 § 1 k.p.c. zniesie niepewność prawną co do związania stron umową i konieczności realizacji obowiązków kontraktowych, w tym w szczególności płatności rat kredytowo - odsetkowych, których termin wymagalności jeszcze nie nastąpił. Przesądzi zatem, że strony powinny przeprowadzić wzajemne rozliczenia na skutek stwierdzenia nieważności łączącego ich stosunku prawnego, co ma również znaczenie dla oceny zabezpieczenia hipotecznego.

Roszczenie o zapłatę:

Powództwo okazało się uzasadnione w zakresie żądania zapłaty równowartości zapłaconych rat kapitałowo-odsetkowych oraz kosztów ubocznych. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się do świadczeń nienależnych, a więc m.in. spełnionych na podstawie nieważnej czynności prawnej (art. 410 §§ 1 i 2 k.c.) W umowie kredytu świadczenia spełniają zarówno kredytodawca, jak i kredytobiorca, zatem w razie stwierdzenia nieważności umowy stronom przysługują niezależne od siebie roszczenia o zwrot spełnionych świadczeń. Pogląd ten został wyrażony w uchwale SN z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, oraz uchwale 7 sędziów SN z

dnia 6 maja 2021 r., III CZP 6/21. Również najnowsze orzecznictwo SN w pełni podziela to stanowisko (por. wyrok SN z 16 maja 2023 r. II CSKP 1042/22 oraz z 25 maja 2023 r. II CSKP 1311/22). Tego rodzaju świadczenia nie są traktowane jako czyniące zadość zasadom współżycia społecznego w rozumieniu art. 411 pkt. 2 k.c., brak zatem podstaw do ich zachowania przez wzbogaconą stronę (por. postanowienie SN z 20 września 2023 r. I CSK 5756/22 i powołane tam wcześniejsze orzecznictwo). Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższą argumentację.

Skoro umowa jest nieważna, strony zobowiązane są zwrócić wzajemnie to co świadczyły na poczet jej realizacji.

Strona powodowa – zgodnie z wystawionym przez bank zaświadczeniem, co było też okolicznością bezsporną potwierdzoną na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku – zapłaciła na rzecz pozwanego kwotę:

331.451,13 zł

na co składają się następujące sumy:

- 328.337,13 zł - tytułem rat kapitałowo-odsetkowych;
- 3.114 zł – tytułem prowizji.

I taką też kwotę zasądzono w punkcie 1. wyroku uznając roszczenie w tym zakresie za zasadne.

Roszczenie o odsetki:

Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać za czas opóźnienia w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (art. 481 §§ 1 i 2 k.c.).

Kredytobiorcy będący konsumentami w sposób klarowny wypowiedzieli się za nieważnością kredytu. Za zrzeczenie się potwierdzenia skuteczności niedozwolonego postanowienia umownego może być traktowana każda czynność nakierowana na uzyskanie ochrony konsumenta przewidzianej w przepisach implementujących dyrektywę 93/13. Skoro w odniesieniu do klauzul przeliczeniowych w umowie kredytu zastosowanie ochrony konsumenta i niezwiązanie tymi postanowieniami będzie oznaczać stwierdzenie nieważności umowy, to powołanie się na tego rodzaju nieważność wobec przedsiębiorcy będzie stanowić dorozumianą rezygnację z możliwości potwierdzenia skuteczności takich klauzul. Tym samym za czynność tego rodzaju można uznać zarówno wezwanie do zapłaty, jak i pozew – o ile zawierają one uzasadnienie powołujące się na niedozwolony charakter postanowień (por. wyrok TSUE z dnia 7 grudnia 2023 r. C-140/22). Należy podkreślić, że wydanie wyroku TSUE z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 nakazywało bankom liczyć się z upadkiem tego rodzaju umów (ich nieważnością) i koniecznością zwrotu pobranych świadczeń. Po tej dacie bank nie mógł mieć żadnych wątpliwości co do tego, że wzywający do zapłaty lub wnoszący pozew kredytobiorca nie sanuje postanowień przeliczeniowych. Powinien tym samym liczyć z koniecznością zwrotu świadczenia, nawet jeśli nadal kwestionował roszczenie co do zasady.

W realiach sprawy strona powodowa powoływała się na wymagalność roszczenia, która następowała po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu (k.1v), co zdaniem sądu było uzasadnione. Pozew doręczono pozwanemu dnia 31.01.2024 r. (k. 106), a zatem od dnia następnego pozwany pozostawał w zwłoce. Przyzwanie pozwanemu dłuższego terminu na realizację wezwania nie byłoby zasadne, skoro pozwany kwestionuje roszczenie co do zasady i nie zamierzał spełnić roszczenia po otrzymaniu wezwania.

Rozstrzygnięcie o kosztach.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie 98 § 1 i 3 kpc obciążając nimi w powoda jako przegrywającego sprawę w całości.

Na koszty poniesione przez powoda składały się opłata od pozwu w wysokości 1000 zł, opłata skarbowa od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 1800 zł wynikające z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w kwocie 10.800 zł, stosownie do wskazanej w pozwie wartości przedmiotu sporu.

/-/ Kajetan Kosterkiewicz

ZARZĄDZENIE

1. Notować uzasadnienie;
2. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć:
   - pełnomocnikowi pozwanego;
3. Przedłożyć za 21 dni lub z korespondencją.

Szamotuły, dnia 11.03.2025 roku sędzia (del.) Kajetan Kosterkiewicz